

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗООХОРИЇ У СПОНТАННОМУ РОЗСЕЛЕННІ ДЕНДРОЕКЗОТІВ

*Слюсар С. І.¹, кандидат біологічних наук,
Смаголь В. М.², кандидат біологічних наук*

¹Ботанічний сад НУБіП України,

²Інститут зоології імені І.І. Шмальгаузена НАН України

ekosocio@gmail.com

Деревні інтродуценти (екзоти) значною мірою впливають на структуру та склад фітоценозів. При цьому їх спонтанне розселення (фітоінвазії) вважається однією з найбільших загроз для біорізноманіття [1]. Одним із важливих чинників природної експансії організмів є зоохорія – поширення діаспор (насіння, плодів) з допомогою тварин. Вона є найефективнішою стратегією перенесення біосистем-діаспор на значні відстані, що дозволяє долати численні географічні бар'єри, на відміну від інших способів природного розселення. Адже тварини, особливо мігруючі птахи та великі ссавці, можуть переносити насіння за сотні та навіть тисячі кілометрів від материнської особини. Споживання соковитих плодів деревних інтродуцентів сприяє проникненню діаспор у досить віддалені від популяції-донора екосистеми, що були недоступними до початку інтродукційного випробування. Наприклад, плоди черемхи пізньої (*Prunus serotina* Ehrh.), інвазійного виду в Європі, охоче споживаються багатьма видами птахів, такими як дрозди, славки, вівсянки, які разносять її насіння сприяючи швидкому поширенню.

Важливим аспектом інтродукційних досліджень є також здійснення тваринами харчового вибору, оскільки дендроекзоти часто мають яскраві (атрактивні) плоди з високим вмістом поживних речовин, що робить їх особливо привабливими для місцевих плодоїдних тварин. У деяких випадках тварини надають перевагу плодам екзотичних видів перед плодами місцевих, особливо якщо останні менш калорійні або доступні протягом коротшого періоду. Така перевага може призводити до інтенсивнішого розселення алохтонів, зменшення чисельності й навіть до зникнення автохтонних популяцій. Важливо й те, що збільшення рясності плодоношення інвазійних екзотів може суттєво вплинути на раціон місцевих тварин, особливо птахів та дрібних ссавців. Це може ставати позитивним явищем, оскільки виникає додаткове джерело їжі. Проте, якщо плоди

містять шкідливі речовини, це, як правило, негативно впливає на здоров'я та репродуктивний успіх тварин. Зміна раціону іноді веде до змін у їх поведінці (зокрема міграційних шляхів, місць гніздування), що впливає на розселення як інвазійних, так і місцевих рослин.

Важливо зазначити й те, що у випадку продукування великої кількості легкодоступних та привабливих плодів, які ефективно споживаються та розносяться численними видами тварин, ймовірність успішного закріплення та поширення рослини значно зростає. І навпаки, якщо плоди споживаються лише обмеженою кількістю видів тварин, а також у разі якщо насіння не переживає проходження через їх травну систему, інвазія буває менш успішною.

Синантропні тварини, які тісно пов'язані з людською діяльністю та мешкають у міських та приміських екосистемах, відіграють особливу роль у поширенні дендроекзотів. Голуби, ворони, шпаки, а також свійські тварини, можуть випадково або навмисно переносити насіння інвазійних рослин. Викинуті плоди екзотів у випадках споживання птахами переносяться на значні відстані в межах міста або за його межі, що стає причиною утворення нових осередків інвазії. Висока щільність популяцій синантропних тварин у міських умовах може значно прискорювати темпи інвазійних процесів.

Зоохорія може бути найвпливовішим чинником біологічних інвазій інтродуцентів починаючи з етапу їх первинного випробування та відіграє важливу роль у формуванні вторинних осередків. Адже після натуралізації рослини в нових умовах, тварини можуть переносити її насіння далі, створюючи нові популяції, що сприяє подальшому спонтанному розширенню ареалу.

Таким чином, з'ясування механізмів зоохорії, виявлення змін в раціоні та поведінці тварин й зокрема ролі синантропних видів, є важливим для розроблення ефективних заходів впливу на процеси розселення як флори, так і фауни. Дослідження механізмів експансії мають бути спрямованими насамперед на прогнозування та мінімізацію негативних наслідків можливих інвазій, а запобіжні заходи, під час інтродукційного випробування деревних екзотів – на збереження біорізноманіття та екологічної рівноваги.

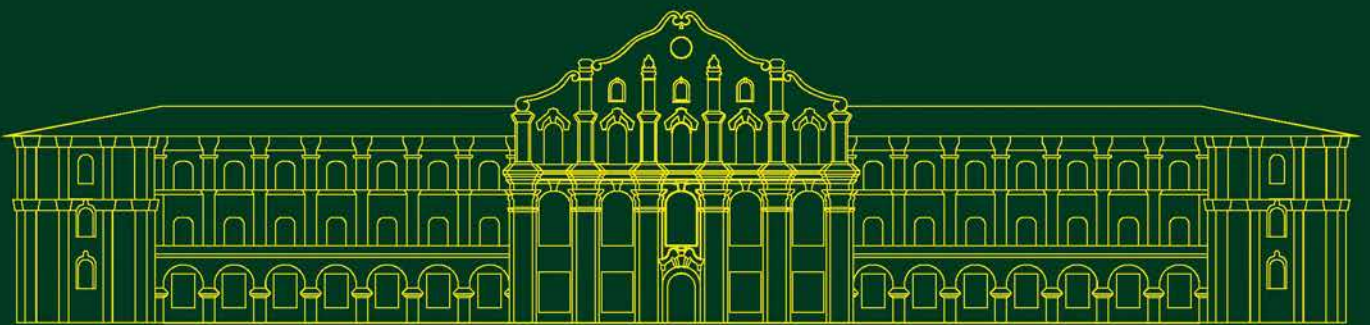
Список використаних джерел

1. Протопопова, В. В., Мосякін, С. Л. & Шевера, М. В. (2002). *Фітоінвазії в Україні як загроза біорізноманіттю : сучасний стан та завдання на майбутнє*. Київ: Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України.

Міжнародна науково-практична конференція з нагоди 185-річчя ННІ лісового і садово-паркового господарства НУБіП України

ЛІСІВНИЧА ОСВІТА ТА НАУКА В УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

КИЇВ • 5-6 червня
2025

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЛІСОВОГО І
САДОВОПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА**

ТОВАРИСТВО ЛІСІВНИКІВ УКРАЇНИ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

**УЧАСНИКІВ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ЛІСІВНИЧА ОСВІТА ТА НАУКА В
УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ
ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ
УКРАЇНИ»
(5 – 6 червня 2025 року)**

КИЇВ – 2025

Міжнародна науково-практична конференція «ЛІСІВНИЧА ОСВІТА ТА НАУКА В УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ».

Рекомендовано до друку науковою радою НДІ лісівництва та декоративного садівництва Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 9 від 19 травня 2025 р.)

Відповідальні за випуск:

директор НДІ лісівництва та декоративного садівництва,
кандидат сільськогосподарських наук, доцент О.П. Бала

кандидат технічних наук, доцент О.Ю. Горбачова

© Національний університет біоресурсів і природокористування України,
ННІ лісового і садово-паркового господарства,
НДІ лісівництва та декоративного садівництва, 2025